

سفر، یک فیلم قصه‌گو است، قصه‌ای را تخت و هموار می‌گوید. هیچ‌گاه ملال آور نمی‌شود و به رغم طولانی بودن فیلم، تماشاگر را به دنبال خود می‌کشد... سفر با وجود سختی‌های زیاد در راه تولید در نهایت با کیفیت قابل قبولی ساخته شد. فریبرز صالح سختی‌های زیادی را برای ساخت این فیلم متحمل شد و در گفت‌وگویی با مجله فیلم در سال ۱۳۶۲ چنین گفت: من آن همه سیاهی لشکر را با چنگ و دندان نگه داشتم و مدام دلهره این را داشتم که مبادا فردا نیایند

گذری بر سینمای دینی و مذهبی در ایران با مروری بر مهم‌ترین فیلم‌های ساخته شده در این حوزه

فیلم‌هایی برای افتخار کردن

احمد محمدتیریزی / یکی از اتفاقات مهم سینمای ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، ورود کارگردانان به حوزه سینمای دینی و مذهبی بود. پیش از انقلاب، سینماگران ایرانی بیشتر درگیر ساخت فیلم‌های سطحی عاشقانه یا ملودرام‌های احساسی بودند و توجه و نگاهی به سوز‌های دینی و مذهبی نداشتند. با پیروزی انقلاب، سینما همانند دیگر حوزه‌های اجتماعی، دچار تحول عمیق و اساسی در سوز و محتوا شد و فیلمسازان با دغدغه بیشتری، آثارشان را کارگردانی کردند.

اقلیم‌های مختلف پرداخته‌اند.»

شروع سینمای معناگرا

در سال‌های پایانی دهه ۷۰ و اوایل دهه ۸۰، وجه دیگری از سینمای دینی در ایران به نام سینمای معناگرا شکل گرفت و فیلم‌های مهمی با این مضمون ساخته شد. محبوبیت این سینما برای فیلمسازان به حدی بود که فیلمسازان مختلفی از حوزه‌های دیگر را به سمت سینمای معناگرا کشاند.

هدف در سینمای معناگرا آشنا کردن مخاطب با جلوه‌هایی از اندیشه و ساحت‌های تازنای است که در زندگی روزمره کمتر به آن پرداخته می‌شود. فیلم‌های معناگرا دربرگیرنده مفاهیم عرفانی، دینی و موضوعات شهودی و شاعرانه است و برای مخاطب کشف و شهود به دنبال دارد. «زیر نور ماه»، «اینجا چراغی روشن است»، «قدمگاه»، «یک تکه نان»، «وقتی همه خواب بودند»، «استشهادی برای خدا» و چندین فیلم دیگر، نمونه‌ای از فیلم‌های خوب و باکیفیتی هستند که در آن سال‌ها ساخته شدند و وزن و اعتبار ویژه‌ای به سینما دادند. همزمان با تغییر ذائقه و نگاه مخاطبان سینما، سلیقه کارگردانان برای فیلمسازی هم تغییر می‌کند.

سال‌های دهه ۹۰ را باید تلاش کارگردانان برای ساخت فیلم‌های بزرگ و پرهزینه تاریخی دانست. توجه مسئولان فرهنگی به ساخت فیلم‌های تاریخی و مذهبی موجب تولید دو فیلم مهم «رستاخیز» و «محمد رسول‌الله(ص)» می‌شود.

در این سال‌ها، کارگردانان از آن نگاه معناگرایانه فاصله گرفتند و بیشتر به دنبال بیان واقعیت‌های تاریخی با نگاهی واقع‌گرایانه بودند. احمدرضا درویش در سال ۱۳۹۲ با فیلم «رستاخیز» از سینمای دفاع مقدس فاصله گرفت و یکی از فیلم‌های پرجاشیه در سینمای دینی را کارگردانی کرد. این فیلم حادثه عاشورا را محور قرار داده و به ادعای برخی از منتقدان ادامه دهنده «روز واقعه» است.

خود اختصاص داد. بنیاد مستضعفان به عنوان تهیه‌کننده، هزینه فیلم را ۹۱ میلیون تومان اعلام کرد که در آن زمان رقم بسیار زیادی بود. «سفر» روایت مقطعی از واقعه کربلاست که در زمان اکران توجه عموم مخاطبان را جلب کرد. قیس بن مسهر با بازی فرامرز قریبیان، داستان نماینده امام حسین(ع) است که با نامه‌ای برای سلیمان خزاعی به طرف کوفه می‌رود و در راه به دست راهداران ابن زیاد، والی کوفه، دستگیر و به زندان افکنده می‌شود.

مجله فیلم در سومین شماره‌اش درباره سفر این‌گونه نوشت: «سفر به‌عنوان نخستین تجربه یک فیلمساز ایرانی در زمینه کارگردانی یک فیلم به اصطلاح عظیم، آن‌گونه که از پیش تصور می‌شد، ناموفق نیست. لباس سیاهی لشکرهای فیلم، مثل فیلم‌های تاریخی پارس فیلم تازه از خیاطی نیامده و برقی چشم را نمی‌زند، کنترل کارگردان بر صحنه‌های شلوغ چشمگیر است و باز مثل فیلم‌های تاریخی پارس فیلم، در صحنه‌های زد و خورد، افراد به جای گلابوز شدن با هم شوخی نمی‌کنند... سفر، یک فیلم قصه‌گو است، قصه‌ای را تخت و هموار می‌گوید. هیچ‌گاه ملال آور نمی‌شود و به رغم طولانی بودن فیلم، تماشاگر را به دنبال خود می‌کشد...»

سفر با وجود سختی‌های زیاد در راه تولید در نهایت با کیفیت قابل قبولی ساخته شد. فریبرز صالح سختی‌های زیادی را برای ساخت این فیلم متحمل شد و در گفت‌وگویی با مجله فیلم در سال ۱۳۶۲ چنین گفت: «من آن همه سیاهی لشکر را با چنگ و دندان نگه داشتم و مدام دلهره این را داشتم که مبادا فردا نیایند. لباس‌هایشان را درمی‌آوردند و به گوشه‌ای می‌انداختند و روز بعد نمی‌دانستند که دیروز چه لباسی بر تن داشتند و ما باید حواسمان جمع می‌بود.» این تنها یکی از مشکلات ساخت فیلم سفر بود. در شرایط جنگی و بحرانی کشور ساختن چنین فیلمی جسارت و هنر زیادی می‌خواست که فریبرز صالح هر دویش را داشت.

فیلم محمد رسول الله

فیلم سفر

فیلم محمد رسول الله

فیلم روز واقعه

محمد رسول‌الله(ص) افتخار سینمای ایران

مهم‌ترین و بزرگ‌ترین فیلم مذهبی سینمای ایران را باید «محمد رسول‌الله(ص)» دانست که با صرف هزینه و زمان زیادی ساخته شد. این فیلم با بودجه سنگین ۴۰ میلیون دلاری ساخته شد و به زندگی دوران کودکی حضرت محمد(ص) و رویدادهای مختلف این دوران می‌پردازد و نشان‌دهنده مهربانی‌های پیامبر اسلام است. بسیاری از مخاطبان ساخته مجیدی، این فیلم را با اثر سترگ و ماندگار مصطفی عقاد مقایسه می‌کنند و برخی دیگر، معتقدند فیلم مجیدی در راستای «محمد رسول‌الله(ص)» ساخته شده است. همزمان با اکران فیلم، فیل هواد منتقد سینمایی روزنامه گاردین، درباره ساخته مجیدی نوشت: «در بن‌بند داستانی محمد رسول‌الله، مجیدی در قالب و سبکی زیبا، دیدگاه برگرفته از اعتقادات حماسی‌اش را روایت می‌کند. آن هم به شکلی که حتی اشخاصی که آشنایی چندانی با اسلام ندارند نیز با آن ارتباط برقرار می‌کنند و در بسیاری بخش‌ها جذب آن می‌شوند.»

سینمای ایران پس از گذشت ۴۰ سال، نیاز به اثری فاخر و بزرگ در سینما داشت تا به نوعی شناسنامه سینمای مذهبی ایران به شمار رود. «محمد رسول‌الله(ص)» تا حدود زیادی جای خالی نبود فیلم مذهبی فاخر را در سینمای ایران پر کرد ولی همچنان تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله است. سینمای دینی و مذهبی ایران، پتانسیل زیادی برای پرداخت دارد و هنوز بخش‌های مهمی از آن ناگفته مانده است. البته نباید وضعیت اقتصادی و دشواری‌های ساخت فیلم‌هایی از این دست را از نظر دور داشت. چرا که در شرایط سخت اقتصادی، فیلم‌های بیگ پروداکشن، هزینه زیادی را به سینمای ایران تحمیل می‌کند. هرچند با برنامه‌ریزی درست و دقیق می‌توان باز هم فیلم‌هایی در حد و اندازه‌های «محمد رسول‌الله(ص)» ساخت تا افتخار سینمای ایران در جهان اسلام و کشورهای دیگر شود.

مهم‌ترین و بزرگ‌ترین فیلم مذهبی سینمای ایران را باید «محمد رسول‌الله(ص)» دانست که با صرف هزینه و زمان زیادی ساخته شد. این فیلم با بودجه سنگین ۴۰ میلیون دلاری ساخته شد و به زندگی دوران کودکی حضرت محمد(ص) و رویدادهای مختلف این دوران می‌پردازد و نشان‌دهنده مهربانی‌های پیامبر اسلام است. بسیاری از مخاطبان ساخته مجیدی، این فیلم را با اثر سترگ و ماندگار مصطفی عقاد مقایسه می‌کنند و برخی دیگر، معتقدند فیلم مجیدی در راستای «محمد رسول‌الله(ص)» ساخته شده است.

